

Florina-Laura NECULAI

Jak by vypadala federální Evropa?

*Cvičení ve schopnosti vize mladé
generace*

Přeložila:
Tereza Novotná

Tento knižní projekt byl sepsán za technické podpory a know-how **Unie evropských federalistů (UEF)**. Projekt je financován Evropskou komisí, avšak nevyjadřuje její názory.

© 2005 Florina-Laura Neculai

Mechelse Drukkerijen

Maanstraat 8, B-2800 Mechelen

Tel: + 32 (0)15/ 203519

Fax: + 32 (0)15/216334

www.medru.be

*"Vrstvy Evropské federální unie
by měly vypadat jako vrstvy dortu;
a jestli jedna chybí,
dort ztrácí svou plnou chuť."*

Poděkování

Aby mohl být tento svazek dnes publikován, ráda bych vzdala zvláštní dík několika lidem a omluvila se těm, které zde nezmíním.

Chtěla bych poděkovat Unii evropských federalistů (UEF) za technickou pomoc a know-how a Vlámské mládežnické národní agentuře (JINT) za důvěru vloženou v tento projekt.

Poděkovat bych chtěla také prof. Dušanu Sidjanskému, Prof. Giulianu Amatovi, Dr. Gilbertu Casasusovi, Prof. Tanguy de Wildovi, Richardu Lamingovi, Johnu Parrymu and Prof. Sergiu Pistone za jejich laskavý souhlas přečíst si rukopis této knihy a zdokonalit jej svými připomínkami.

Chtěla bych také vzdát díky Stevenu Evertsovi, Fabrice Filliezovi and Charisi Xirouchakisovi za zajímavou politickou diskusi, kterou jsme vedli v rámci tohoto projektu.

Za materiály týkající se některých federálních států bych chtěla poděkovat Simone Burkhartové, Kristině Weich Hondrilové, Iuliu Hondrilovi a Beatě Späth.

Chtěla bych poděkovat mým drahým přátelům Joaně, Tomovi, Anně, Bradovi a Michaelovi za jejich neměnnou podporu zejména během tohoto projektu. Zvláštní dík bych chtěla vzdát Nancy Norrisové za její laskavou ochotu zkorigovat text. Chtěla bych také poděkovat Paule Dierensové.

V neposlední řadě bych chtěla poděkovat mým rodičům Marii a Stefanovi za jejich lásku a důvěru, stálou podporu a celá léta povzbuzování.

Obsah

<i>Předmluva</i>	7
<i>Úvod</i>	11
Část jedna:	
Rozhovor s fiktivním prezidentem Evropské unie.....	14
Část dva:	
Rozhovor s fiktivní předsedkyní Evropské vlády.....	49
Část tři:	
Rozhovor s fiktivním ministrem zahraničních věcí Evropské unie.....	69
<i>Dovětek</i>	92
<i>Formulář – zpětná vazba</i>	103

Předmluva

Literatura zabývající se federalismem má od nynějška krátký, jednoduchý a jasný text. Mladá autorka se pokouší dát odpověď mladému publiku na otázku: „Jak by vypadala federální Evropa?“

Na základě tří rozhovorů s fiktivními postavami více méně vytvořených na základě evropské politické reality dodává autorka znaky originality a dynamismu literatuře o evropském federalismu.

Prostřednictvím velmi praktického přístupu autorka vysvětluje, o čem všem federalismus je: fiktivní rozhovory vedené týmem mladé reportérky a kameramana, kteří pracují pro Evropskou televizi pro mládež, odkrývají, že evropský federalismus má hluboké kořeny v historii a popisují dlouhodobý vývoj federalismu. Kniha se na mnoha reálných příkladech evropských

politik jako je vzdělání, zaměstnanost, zdraví a ochrana spotřebitele pokouší vysvětlit, co by se změnilo, kdyby se Evropa stala federálním státem. Práce rovněž ukazuje, jak silné postavení by měla federalizovaná Evropská unie na mezinárodní scéně. Ačkoli autorka dále velice dobře argumentuje ve prospěch výhod federalizované Evropské unie, přesto nechává dostatečný prostor mladému publiku, zda se osobně rozhodně pro tento model či ne.

Takovéto iniciativy pocházející od mladé generace jsou více než vítány! Mladí lidé by měli být podporováni v tom, aby se aktivněji angažovali ve vysvětlování složitých evropských otázek a zvláště ve vysvětlování výhod federalizované Evropské unie pro občany. Vizi federalizované Evropské unie je nutné vysvětlit takovým způsobem, aby ji pochopil i „člověk z ulice“. Toto je také hlavním cílem této knihy a tato kniha jej také zcela naplňuje. Ovšem taková iniciativa

by určitě měla jít ruku v ruce s političtější akcí.

Evropská unie se v současné době nachází v krizi. Velký počet občanů ztratil důvěru ve schopnost EU řešit ty nejtísnivější problémy, kterým dnes čelíme, jako je například nezaměstnanost. Je nutné lépe informovat občany o evropských politikách a občané by měli být zapojeni do mnohem větší míry. Debata o ústavě by měla pokračovat a aktivně zapojit všechny občany. Všichni zastánci Evropy a všichni ti, kdo hlasovali ve prospěch Evropské ústavy, jak učinila většina členských zemí a obyvatelstva EU, by měli společně bojovat za Evropskou ústavu. Tzv. „období reflexe“ nevyžaduje mlčení, ale větší aktivitu.

Aby evropský projekt mohl pokračovat, je nezbytná součinnost aktivit. Iniciativa Evropské komise, která má zlepšit komunikaci s občany, tak zvaný „Plán D“ (D jako demokracie, dialog a debata), může být úspěšný pouze tehdy, když jej budou

podporovat občané Evropy. Na druhou stranu je těžké zapojit občany v tak komplikovaném procesu jako jsou evropské záležitosti. Nicméně prostřednictvím většího přenesení pravomocí na krajskou a místní správu mohou občané lépe pochopit Evropu a aktivněji se podílet na vytváření federalistické vize pro Evropu.

Proces směrem k federalizované budoucnosti Evropské unie musí zahrnout mladou generaci. Musíme dokázat, aby mladí lidé chápali mnohé výhody, jež nabízí sjednocená Evropa. Jak je uvedeno v podtitulu, kniha „Jak by vypadala federální Evropa?“ je cvičením ve schopnosti vize mladé generace. Práce však může být také velmi užitečným zdrojem informací a inspirací pro všechny, kteří by si chtěli přečíst krátký a dynamický, zároveň však informativní dokument o tom, jak by mohla vypadat federální Evropa.

Dr. Friedhelm FRISCHENSCHLAGER

Generální tajemník

Unie evropských federalistů

Úvod

Tento svazek je výsledkem mého dlouhodobého přesvědčení, že knihy psané vysoce akademickým stylem zasáhnou jen úzký okruh čtenářů a sníží tak opravdový zájem mládeže o určitý obor, což je v našem případě politika.

Dobrá politická argumentace je většinou obšírně diskutována komplikovaným způsobem na stovkách stránek, čímž se stane přístupná hlavně těm, kteří studují politiku a těm, kdo mají čas a zájem. A tak jsem si řekla: jak se v tomto labyrintu politických informací, v němž je tak jednoduché se ztratit, zorientují mladí lidé?

Tento knižní projekt - součást YOUTH programu Evropské komise - má za cíl vysvětlit převážně mládeži mezi 15. a 20. rokem, co je federalismus obecně a evropský

federalismus zvlášt'. Pro usnadnění porozumění je text představen ve formě dialogu.

Kniha se skládá ze tří rozhovorů s fiktivními osobami. První částí je rozmluva s pomyslným prezidentem Evropské unie, který poskytne přehled o tom, co je federalismus. Druhou část tvoří dialog rovněž s pomyslnou předsedkyní evropské vlády. Tento rozhovor ukáže, jak evropský federální systém může ovlivnit denní život občanů. Třetí část představuje fiktivní rozhovor s ministrem zahraničních věcí Evropy. Tato rozmluva zdůrazňuje potenciální sílu jednotné Evropy v mezinárodní politice. Aby se tento knižní svazek stal pro mládež ještě přitažlivější, rozhovory jsou vedeny mladou reportérkou a kameramanem, kteří pracují pro televizní stanici zaměřenou na mladé lidi. Nazvala jsem ji Evropská televize mládeže (ETM).

Tento knižní projekt byl pro mě cvičením a já jsem se mimo jiné naučila, že je těžší rozvinout argument jednoduchými slovy než odborným jazykem a stylem.

Nejtěžším aspektem bylo uskutečnit projekt takovým způsobem, aby upoutal co možná nejvíce mladých lidí, kteří tak mohou mít prospěch jak z procesu, tak z výsledku. Aby se kniha mohla rozšířit mezi co nejširší mladé publikum, které patrně neovládá bezvadně cizí jazyky, bylo zapotřebí knihu přeložit z angličtiny do dalších jazyků. Překlad se stal vhodnou příležitostí pro mladé studenty hlavně lingvistických fakult, aby si vyzkoušeli překládání textu z angličtiny do rodného jazyka. Chtěla bych tedy poděkovat mladým lidem, kteří se dobrovolně ujali překládání této knihy.

Doufám, že tato práce pomůže mladým lidem lépe si vizuálně představit způsob, jakým by federální Evropa vypadala a užitek, který by mohla přinést.

Mnoho požitku při čtení!
Florina-Laura NECULAI

ČÁST JEDNA

rozhovor s fiktivním prezidentem Evropské unie

Reportérka a kameraman z televizní stanice Evropská televize mládeže (ETM) odcházejí ze studia. Mají se setkat s prezidentem Evropské unie, aby s ním natočili rozhovor...

- Prosím tě, už se konečně rozhodni. Musíme jít teď, abychom stihli rozhovor.
- Nespíchej na mě tolik!
- Už spolu pracujeme řádnou chvíli a musím přiznat, že už jsem tě několikrát pobízela, když to nebylo zcela nezbytné. Ale tentokrát je to velice důležité.
- OK, OK. S kým děláme dnes rozhovor?
- S prezidentem Evropské unie!!!

- Hm, no jo. Myslím, že by bylo lepší, kdybych byl přivedl někoho, kdo rozumí osvětlování....

- Neboj, to bude dobrý. Ale, prosím tě, pospěš si.

- Máš připravené otázky?

- Co si o mě myslíš?

- Hm, taky můžu říct, že spolu pracujeme už nějakou dobu... občas se mi zdály tvé otázky docela spontánní.

- Dojdu pro auto! A tentokrát jsem si otázky pečlivě připravila.

- Věděl jsem to! Co bys neudělala pro prezidenta Evropy. Můžu se na ty otázky podívat?

- Raději bych zachovala moment překvapení.

- „Moment překvapení“... můžeš mi je aspoň trochu popsat? Na co se budeš ptát?

- Vlastně jsem připravila tři řady otázek pro tři rozhovory, které budeme vést tenhle týden. Materiál by měl být hotov pro

dokumentární pořad, který budeme natáčet příští měsíc. V prvním kole oslovíme prezidenta a zaměříme se na jeho pohled na federalismus a zejména evropský federalismus. Druhou řadu otázek položíme předsedkyni evropské vlády. Budeme se zajímat o to, jak federalizovaná Evropa ovlivní životy evropských občanů a mládeže. Třetí část je o současném postavení Evropy v mezinárodní politice. Klást otázky budeme ministru zahraničních věcí Evropy.

A začíná rozhovor s prezidentem Evropské unie...

- Pane prezidente, velice děkujeme za to, že jste přijal naše pozvání k této rozmluvě, která je součástí dokumentárního pořadu připravovaného Evropskou televizí mládeže (ETM) o Evropské unii a federalismu. Nejprve bych se chtěla zeptat, jak byste vymezil federalismus.

- Chtěl bych vám poděkovat za pozvání a vyjádřit své potěšení nad tím, že jsem byl

pozván, abych hovořil o evropském federalismu.

Proces evropské integrace je velmi dlouhý proces zvláště ve srovnání s procesem vytváření Spojených států amerických. Vymezení federalismu byla první výzva, které čelili odborníci. Stále zde ale neexistuje definice federalismu, která by uspokojila všechny strany. Prvky, jež vymezují federalismus, se táhnou napříč politickými a filosofickými spisy, což ztěžuje vytvoření jedné jednoduché a ucelené definice termínu. Proto můžeme nalézt „federalismus“ definovaný jako novou ideologii nebo jako politickou teorii nebo jako model vládnutí nebo - řečeno neutrálně - jako myšlenku a koncept. Bez ohledu na to o jak rozptýlený pojem jde, existuje několik ústředních bodů, které bych zde rád zdůraznil.

První bod se týká etymologického kořene výrazu, které pochází z latinského slova „foederis“ (smlouva). Druhý bod, na němž se všichni shodují, se vztahuje k principu vyhýbání se válečnému konfliktu: když

liberální, demokratické a socialistické ideologie selhaly v zajištění nezbytných prostředků, které by zabránily vzniku války mezi státy, federalismus byl považován za jednu z „ideologických nadějí“ směrem k věčnému míru. Třetí tečný bod odkazuje na federalismus jako na politické uspořádání multikulturní jednotky. Každá její součást má svou vlastní vládu s vlastními charakteristickými atributy a existuje spolu s ústřední vládou, která má delegované některé její pravomoci. Tím nadnárodní vláda získává legitimitu pro činnost v určitých oblastech.

- Pokud zde neexistuje široce přijímaná definice federalismu, jak byste popsal některé z jeho principů?

- Cílem federalismu je poskytnout účinnou rovnováhu mezi centralizací a autonomií. Základní principy federalismu zahrnují: demokracii a respekt pro lidská práva, rozmanitost a toleranci, pluralismus a autonomii, účinnost a participaci.

- *Mohl byste rozvinout toto tvrzení?*

- Zaměřil bych se jen na čtyři ze základních principů federalismu: rozmanitost a toleranci, účinnost a participaci.

Přesněji bych řekl, že federalismus je koncept, který nastiňuje uspořádání území obývaného různými kulturními společenstvími, která žijí pospolu a sdílejí společný institucionální rámec. Tento společný institucionální rámec zajišťuje územní jednotu a současně zaručuje jistotu setrvání občanů žijících na tomto území. Správné fungování takového tělesa vyžaduje rozdělení pravomocí mezi nadnárodní a regionální, národní a místní úrovně. To znamená více účinnosti a zaručuje, že učiněná rozhodnutí budou respektovat místní specifika. Existence několika úrovní politické moci může povzbudit politickou účast občanů na různých stupních působnosti.

- ...???

- Například kdyby byla Evropská unie federální unií, byla by multikulturní jednotkou hostící v rámci svých hranic Francouze,

Němce, Finy, Italy atd., z nichž by sice měl každý více méně odlišnou kulturu, ale všichni by žili v demokratických zemích. Žít společně ve stejných hranicích dává lidem větší šanci poznat se navzájem a lépe porozumět a tolerovat odlišné kultury. Všechny tyto rozdílné kulturní skupiny představují demokratické státy, které mají své vlády (Francouzi mají svou vládu, Němci svou atd.). Tyto vlády řídí a rozhodují v zastoupení za své národy. Tyto národní vlády, které reprezentují Francouze, Němce, Finy atd. by delegovaly část svých pravomocí na další vládu (evropskou vládu), která by řídila a rozhodovala v obecném (evropském) zájmu.

Tato druhá vláda je nazývána „nad-národní“, protože je ustavena nad národními vládami. Není ale hierarchicky nadřazená. Tato vláda prostě má evropský mandát spíše než národní. Nad-národní charakter se vlastně vztahuje k nezávislosti rozhodování na evropské úrovni a nadřazenosti rozhodnutí evropské vlády nad národní legislativou. To znamená, že suverenita členských států je

omezena nebo je spíše sdílena v těch záležitostech, které mohou být lépe vyřešeny na nadnárodní evropské úrovni.

- Předpokládám, že rozdělení oblastí působnosti - neboli kompetencí - na různé úrovně má také jiné výhody: za prvé, evropští občané budou moci oslovit nejbližší úřady, aby jejich případ byl vyslyšen a rychleji vyřešen. Za druhé existence různých úrovní pravomocí předpokládá, že mnoho lidí se bude angažovat a pracovat na těchto úrovních, což znamená širší chápání politických témat a vyšší úroveň občanské participace na politickém rozhodování.

- Tento předpoklad vede ale také k nárůstu byrokracie, takže věci nejsou tak jednoznačné. Z obecného hlediska je vaše domněnka zcela správná.

- Byl federalismus uveden do praxe pouze v moderní době nebo existují případy federalismu ve starších dějinách lidstva?

- Zdá se, že v praxi existoval federalistický typ uspořádání už ve starověku. Řecké

městské státy (zvané „polis“) byly uspořádány do konfederací, které se uzavíraly na základě konsensu. Konfederace měly jednotné instituce, které chránily společné zájmy států prostřednictvím vzájemné obrany a zamezovaly jakémukoli konfliktu, jež by případně mohl vzniknout mezi členskými státy.

Tyto městské státy si udržovaly autonomii v rámci impéria, které podporovalo vytváření těchto konfederací. Říká se, že v třetím století před Kristem existovalo mnoho podobných uspořádání. Ve stejné době a pod řeckým vlivem jeden z maloasijských many svazů pravděpodobně navrhnul federální ústavu s federálním shromážděním, ve kterém bylo každé město reprezentováno několika zástupci, jejichž počet proporcionálně odpovídal velikosti obyvatelstva daného města.

Za Římanů byla vytvořena tzv. latinská liga. Byla založena na smlouvě s národy zvanými „foederati“, což je dnešní etymologický kořen slova „federalismus“. Římané uzavírali smlouvy s těmi, které dobyli. Smlouvy měly formu úmluvy mezi Římem a

porazeným národem a svým způsobem legitimizovaly moc Říma.

Teoreticky...

...rozbilo se světlo a tým strávil nějaký čas opravováním osvětlení. Za chvíli se mohlo začít znova s rozhovorem. Prezident pokračoval...

Teoreticky dozvuky tohoto typu politického uspořádání přežily i pád římské říše, ale první důležitý krok byl učiněn až v 17. století, a to vestfálským mírem (1648), který ukončil třicetiletou válku. Federalismus začal být poprvé formálně definován díky debatám o nejlepším způsobu organizování společnosti buď jako federalizovaný nebo centralizovaný stát.

Německý myslitel Johannes Althusius rozvinul teorii federalismu, která se pokoušela představit systém politického uspořádání, které by bylo založeno na souhlasu a účasti lidí. Ve stejné době přišel Jean Bodin s teorií centralismu, jež obsahovala myšlenku o nedělitelné suverenitě, která může být

umístěna buď na centrální rovině nebo na rovině členských států, ale nemůže být sdílena jako v případě federalismu. Bodinova teorie ovlivnila západní politické myšlení ve většině evropských zemí až do poloviny 20. století.

- Nicméně federalistická teorie přežila v několika málo západoevropských zemích jako je Německo a Švýcarsko, ale také ve Spojených státech, kde inspirovala k novým formulacím. O století později příklad amerického federalismu, zavedený po americké revoluci, silně ovlivnil jiné národy po celém světě a je považován většinou odborníků za vzor ve vytváření a rozvoji politických zřízení federálního typu. Jak se federalismus rozvinul na americkém kontinentě?

- Americká revoluce byla vlastně válka za nezávislost s různými fázemi, ale všechny tyto fáze představují jeden kontinuální proces.

Během první fáze po vyhlášení nezávislosti sestavily v roce 1777 Spojené státy americké (USA) svou první psanou

ústavu, jež byla pojmenována „Články konfederace a věčné unie“. Tato první ústava zaručovala, že si členové ponechají plnou suverenitu, tím ale ohrozila vývoj USA jako jednotného státu. Články ústavy vyžadovaly určitou reformu, aby se zajistilo lepší fungování konfederace. Avšak o deset let později v roce 1787 se ve Filadelfii sešel nový ústavodárný konvent, rozhodl opustit myšlenku reformy Článků konfederace a raději navrhl novou ústavu. Ústava z roku 1787 je považována za druhé založení Spojených států amerických.

Novinku, kterou přinesla ústava z roku 1787, je rozdělení moci vlády na tři oddělená odvětví a systém vah a protivah mezi nimi. Ústava jasně určuje pravomoci federální vlády a vlád jednotlivých států.

Americká revoluce byla spíše politickým než intelektuálním zdarem. Zatímco zpočátku se federalizovaná struktura nezdála být ideální, v praxi se stala účinným systémem, který zvnějšku propůjčuje značnou moc federálnímu státu, zatímco z vnitřního

hlediska ponechává místní moc občanům jednotlivých členských států.

- Jak se federalistická praxe rozvinula v evropských zemích?

- Vývoj federalismu v evropských zemích je zajímavý proces; v některých zemích šlo o proces slučování jako v případě Německa nebo Švýcarska nebo na druhé straně byl federalismus využíván jako řešení, které mělo zabránit rozpadu zemí jako v případě Belgie.

- Mohl byste nám prosím dát více detailů o německém a švýcarském příkladu?

- Německo na rozdíl od Francie, Španělska, Velké Británie a dalších evropských zemí mělo centralistický systém pouze krátkou dobu; ve skutečnosti přišlo s formováním unitárního národního státu relativně pozdě. V průběhu středověku bylo Německo volným společenstvím nezávislých státěčků, které spadaly pod „Svatou říši římskou národa německého“, nástupnický útvar římského impéria. První německý národní stát, Německá říše (císařství) byla založena v roce 1871 a již

tehdy byla ustavena na federalistickém systému i když s nadvládou Pruska. Pravomoci německých zemí výrazně přesahovaly pravomoci německé říše. Hlavním cílem německých zemí nebylo vytvořit centralizovaný národní stát ale vnitřní trh bez tarifů a zřídit společnou měnu, která by byla výhodná pro hospodářský rozvoj.

Proto německá říše z politického hlediska připomínala konfederaci vysoce nezávislých států pod vedením Pruska spíše než pravý federální stát. První demokratický federální stát byl zřízen v roce 1918 jako tzv. výmarská republika, která se skládala z „Länder“ (dřívější federální země), jež se opět velmi lišily jak ve svém územním rozsahu tak v ekonomické síle. Nicméně pravomoci „Länder“ byly v období výmarské republiky ve srovnání s vlivem federálních zemí německé říše omezeny. Když se v roce 1933 dostal k moci Hitler, německý federální systém byl zrušen a nahrazen centralizovanou nacistickou diktaturou, která trvala až do roku 1945 kdy, po skončení druhé světové války, byly

vytvořeny dva německé státy a západní část se stala pravou federací.

- Mohl by se německý federalismus stát modelem pro Evropskou unii?

- Někteří tento pohled podporují. Já se ale domnívám, že, ačkoli bylo Německo jedním z prvních evropských států, který si vyzkoušel federalismus v praxi, je to spíše švýcarský federalismus, který je možným modelem aplikovatelným na evropské úrovni díky velkému počtu kultur a jazyků existujících na jednom území. Švýcarská federální vláda (volená parlamentem) je totiž odrazem odlišných švýcarských regionů a politických stran.

Budování švýcarského národního státu prošlo nejprve stadiem konfederativního uspořádání. Švýcarské kantony, které byly nuceny vybudovat jakousi unii namířenou proti mocným sousedům, ustavily v pozdním 13. století slabou konfederaci. Federální ústavu přijalo Švýcarsko teprve až v 19. století (1848).

Heterogenita země ze všech možných úhlů pohledu a zvláště z hlediska jazyka a náboženství se dobře odráží ve federální struktuře, která má tři úrovně: federální, kantonální a místní. Poslední dvě úrovně se těší velkým politickým a finančním pravomocem, zatímco jsou chráněna práva menšin.

Na federální úrovni hraje švýcarské dvoukomorové Národní shromáždění roli švýcarského parlamentu. Jedna komora - Národní rada - reprezentuje švýcarský lid, zatímco druhá komora - Státní rada - soustřeďuje zástupce kantonů. Přestože obě komory sdílejí rovné pravomoci, Státní rada má právo veta. Nicméně se zdá, že tajemstvím úspěchu švýcarského federalismu je kombinace federalismu s přímou demokracií, která předpokládá jak konzultaci obyvatelstva o různých otázkách v referendu tak iniciování legislativy občany.

V současné době jsou ze všech členských zemí Evropské unie Německo, Belgie a Rakousko federálními státy, Itálie a Španělsko podstupují proces decentralizace.

Francie, známá svým centralismem, předává stále více pravomocí regionům a Velká Británie je hluboce ponořena do tzv. „devolučního“ procesu.

- Zmínil jste, že Švýcarsko přešlo od konfederace k federaci. Jaký je rozdíl mezi federací a konfederací?

- Abych mohl vysvětlit rozdíl mezi federací a konfederací, musím nejprve říci, že zde neexistuje jeden jediný typ federalismu ale tolik typů, kolik je federálních států, i když základní principy jsou stejné. Konfederace je jen dalším příkladem tohoto. Rozdíl mezi oběma pojmy je jasný hlavně ze vztahu státu k jednotlivci.

Ve federaci se sektor politiky a rozhodnutí učiněná nadnárodní vládou dotýkají přímo občanů, kteří je musí respektovat. Pokud občané nesouhlasí s určitou politikou nebo rozhodnutím, mají právo se soudně odvolat nebo se jinak demokraticky angažovat tak, aby byl daný zákon změněn. V konfederaci se politické pole a rozhodnutí učiněná

nadnárodní vládou dotýkají pouze národních vlád, které si ponechávají suverenitu, scházejí se pouze za účelem dohodnout se na společné pozici v určitých otázkách.

- *Jaké jsou další rozdíly?*

- Další rozdíly mezi federací a konfederací jsou následující: federace je založena na ústavě, zatímco konfederace je založena na mezinárodní smlouvě, federace může revidovat svou ústavu pomocí návrhů (zvaných dodatky nebo změny ústavy) většinovým hlasováním, zatímco konfederace může změnit zakládající smlouvu pouze tehdy, když všechny členské jednotky změny jednomyslně odsouhlasí. Dále je federace státem o sobě, neboť národní vlády delegují některé pravomoci na nadnárodní vládu, jež je zodpovědná za společné zájmy, zatímco konfederace není státem o sobě.

Většina zemí, které jsou dnes známy jako federace, prošly ve svém vývoji určitým konfederativním uspořádáním. Toto je případ Spojených států, Německa a Švýcarska.

Evropská unie je plnohodnotnou konfederací se vzrůstajícím počtem federalistických prvků.

- Jak se teorie federalismu rozvinula na evropské úrovni?

- Teorie federalismu poprvé vznikala v 17. století v kontextu debat o nejlepším zřízení společnosti, a to buď jako federalistický nebo centralizovaný systém. Většina států v Evropě přijala centralizovaný systém jako své společenské uspořádání trvajícím více než tři století až do konce druhé světové války.

V 18. století publikoval Kant spis „Pax Eterna“ (K věčnému míru), ve kterém tvrdí, že federalismus zabraňuje federálním státům jít mezi sebou do války. Federalismus byl tak chápán jako jediná cesta „k věčnému míru“. Ačkoli Kant neměl na mysli konkrétní příklad federálního státu, jeho argument o vztahu mezi federalismem a mírem je považován za velký krok vpřed v rámci teoretizování o federalismu v Evropě.

V 19. století se již vyskytují političtí myslitelé, kteří kritizovali centralizovaný systém, neboť jej považovali za neschopný zajistit mírové vztahy mezi národy a kteří se stavěli proti konceptu národního státu. Někteřími z těchto myslitelů například byli: Pierre-Joseph Proudhon, jenž se stavěl proti vytváření italského národního státu, Constantin Frantz, který byl proti budování německého národního státu a Carlo Cattaneo, jenž chtěl habsburskou monarchii v myšlenkách přetvořit na demokratický federální stát.

V první polovině 20. století rozvinuli Evropané koncept federalismu odlišný od amerického pojetí. Evropský přístup byl znám jako "personalistické hnutí". Hnutí mělo vizi globálního federalismu a bylo inspirováno Proudhonem, Frantzem a Cattaneem. Iniciátory hnutí byla skupina intelektuálů okolo Alexandra Marca, Denise de Rougemonta a Henriho Brugmanse. Hnutí bylo formováno a rozvíjelo se v 30. letech 20. století těmi mysliteli, kteří také založili časopisy "L'Ordre

Nouveau" a "Esprit". V souvislosti s celosvětovou hospodářskou krizí hnutí uvedlo do pohybu nový myšlenkový proud, který odmítal názor, že je celosvětová krize neřešitelná. Krize, jíž čelily národní státy, podnítila federalistické aktivisty k poukázání na to, že federalismus by mohl poskytnout řešení politické, hospodářské a společenské deprese této doby. Škody způsobené první světovou válkou a slabost Společnosti národů ukázaly, že národní státy nemohou nové situaci čelit samy. V tomto ohledu tak kritika národních států 19. století našla své následovníky v první polovině 20. století.

- Základní principy Evropské unie byly položeny během několika let bezprostředně po druhé světové válce. Jak se federalismus rozvíjel na evropské úrovni po druhé světové válce?

- Otcové zakladatelé toho, co je dnes nazýváno Evropskou unií, si představovali politický a ekonomický mechanismus, který by přivedl uhebný a ocelářský průmysl

s obchodními zájmy vyrábět válečný materiál pod kontrolu Vysokého úřadu, tj. pod kontrolu Francie, Belgie, Itálie, Nizozemí, Lucemburska a Německa. Smlouva zakládající Společenství uhlí oceli (ESUO) byla podepsána v Paříži (1951) a rychle ratifikována.

Mnohdy se říká, že Evropská unie začala jako ekonomický projekt. I když je toto tvrzení správné, často se zapomíná, že šlo také o politický projekt. Semínka byla zasetá již dříve v meziválečném období, když otázka federalismu přestala být pouze předmětem debat mezi intelektuály a stala se důležitým bodem politické agendy. S koncem druhé světové války se potřeba systému zabraňujícího válkám mezi státy stala politickým imperativem. Jak intelektuálové tak politici předkládali odlišné názory na proces hledání míru. Federalismus byl jednou z teorií, které byly prosazovány.

- Politická dimenze byla podstatným rozměrem vytváření Evropské unie už od jejich začátků. Již Jean Monnet i Robert Schumann navrhovali federalistickou

Evropskou unii s nadnárodními institucemi, jejíž pravomoci by byly částečně delegovány členskými zeměmi.

- Bohužel historické okolnosti byly takové, že národní suverenita měla v Evropě velkou hodnotu a pravděpodobnost, že by evropské státy byly ochotny sdílet svou suverenitu byla naopak velmi malá. Uzavřením Římských smluv (1957) byl učiněn velký pokrok v oblasti evropské ekonomické integrace, zatímco z politického pohledu idea Evropské federální unie a společného obranného systému byly ponechány budoucnosti. Nicméně federalistické ambice otců zakladatelů dnes postupně docházejí svého naplnění.

- Přestože byl politický federalistický projekt ze začátku odsunut na neurčito, federalistická hnutí v celé Evropě se jej snaží uchovat při životě v myslích a činech evropských politiků.

- Ano, máte pravdu. Bezpočet federalistických hnutí po celé západní Evropě se začala formovat v mezi- a poválečném

období: Panevropská unie (1923), Federalistická unie (1938), Movimento Federalista Europeo (1943), Nový evropský kruh (polovina 40. let), Evropská parlamentní unie (EPU), která byla začleněna do Mezinárodního evropského hnutí na počátku 50. let minulého století a Unie evropských federalistů (1947).

V bezprostředních letech po skončení druhé světové války v září 1946 se ve Švýcarsku sešli militantní zastánci federalistické Evropy a v říjnu 1946 evropští federalisté spolu s americkými založili světovou federalistickou organizaci, která je dnes známa pod názvem Světové federalistické hnutí. V roce 1947 se uskutečnil první kongres evropských federalistů a ve stejném roce byla zahájena tzv. „křížová výprava“ za světovou vládu. Tato výprava požadovala vytvoření světové ústavy, která by garantovala zachování světového míru. Poté na začátku 50. let zahájila Unie evropských federalistů kampaň za ustavení Evropského shromáždění přímo voleného

občany. Za touto kampaní stála jména významných federalistů: Altiera Spinelliho (generálního tajemníka Movimento Federalista Europeo), Paula-Henriho Spaaka (prezidenta Evropského hnutí), Alcida De Gasperiho atd. O dvě desetiletí později (v roce 1979) se stal Evropský parlament přímo voleným orgánem.

- Další dva důležité příspěvky federalistických aktivistů byly dvě úpravy Římských smluv, Jednotný akt (1986) a Maastrichtská smlouva (1992), která je lépe známa díky tomu, že byla předmětem referenda v řadě evropských členských zemích, v Dánsku dokonce dvakrát.

- Maastrichtská smlouva přinesla další změny do fungování evropských nadnárodních institucí. V důsledku britských požadavků byl do Smlouvy zahrnut princip subsidiarity. Princip subsidiarity je jako obvykle v evropské terminologii komplikovaný termín s jednoduchým a prospěšným principem. Princip v podstatě říká, že rozhodnutí přímo se dotýkající občanů by měla být přijímána na

úrovni jim co nejbližší. Princip předpokládá jasné rozdělení pravomocí a kompetencí tak, že například ty problémy, které mohou být řešeny na úrovni obcí, by neměly být zkoumány na regionální úrovni a problémy, které mohou být řešeny na národní úrovni, by neměly být zkoumány na úrovni evropské. Princip subsidiarity je jedním z hlavních principů evropského federalistického myšlení a byl zahrnut také do návrhu evropské ústavy.

- Co to je návrh evropské Ústavní smlouvy a co znamená pro aktivisty za federální Evropu?

- Evropská Ústavní smlouva byla připravována evropským Konventem o budoucnosti Evropy a byla chápána aktivisty za federální Evropskou unii jako šance dát nový impuls kampani za politickou Evropu nastartovanou na počátku budování Evropské unie.

V roce 2001 se vrcholní představitelé států a vlád členských zemí EU usnesli, že by měl být svolán evropský Konvent, který by navrhl nová pravidla pro lepší fungování

rozšířené Evropské unie. Politici přijali toto rozhodnutí, neboť rozšíření z patnácti na dvacet pět členů znamená, že některá z existujících pravidel je nutné upravit tak, aby Unie mohla fungovat efektivně a také proto, že je třeba přiblížit občanům chápání toho, jak Unie pracuje.

Následně se po tomto rozhodnutí známém jako Laekenská deklarace (2001) zrodil evropský Konvent. Byl složen ze 105 členů zastupujících národní parlamenty, Evropský parlament a vlády členských zemí. Všechny hlavní strany byly zastoupeny, včetně mnoha zanícených federalistů ale i jiných, podporujících status quo.

Evropští federalisté uvítali tento proces, který zahrnul vysoký stupeň občanské angažovanosti a reprezentace. Po vzoru filadelfského kongresu podílejícího se na budování Spojených států amerických zahájili evropští federalisté sérii „Listů federalistů“ zasílaných evropskému Ústavnímu konventu, v nichž federalisté volali po odvaze a vizi uskutečnit v praxi ambiciózní reformy, které

jsou nezbytné pro budoucnost Evropské unie. Navrhli „Federalistický plán Konventu“, který vyzval Konvent, aby načrtl Evropskou federální ústavu. Tento plán záměrně připomínal „virginský plán“, jenž posunul Spojené státy americké od konfederace k federaci .

- Co jiného navrhli evropští federalisté Konventu v rámci jejich „Federalistického plánu“?

- „Federalistický plán Konventu“ se zaměřil na všechny oblasti, v nichž není Evropská unie dostatečně demokratická, transparentní nebo účinná. Oslovil instituce, které se ukázaly být příliš uzavřené nebo nezodpovědné vůči občanům nebo jejich reprezentantům v Evropském parlamentu. „Federalistický plán“ navrhl, aby evropský Konvent přijal následující: že závěrečný text bude sestávat z jediného dokumentu, který bude obsahovat všechny předchozí smlouvy a evropskou Listinu základních práv, že Evropská komise bude přeměněna na evropskou vládu

nominovanou Evropským parlamentem (a nikoli členskými státy jako se děje nyní) a že bude odpovídat politickému složení Evropského parlamentu, že spolurozhodovací procedura mezi Evropským parlamentem a Radou ministrů se stane pravidlem ve všech oblastech činnosti a konečně že se v Radě ministrů bude rozhodovat na základě nějaké formy většinového hlasování a po veřejné debatě.

Jak se ukázalo, protože odpor vůči federalismu byl natolik silný, samo označení „federace“ bylo vynecháno z konečného dokumentu.

- Ačkoli byli mezi členy evropského Konventu o budoucnosti Evropy lidé s federalistickými názory, zasedání se účastnili také někteří s odlišnými vizemi federalismu. Například někteří členové diskutovali možnost podpořit dynamické „federalistické jádro“ států ochotných postoupit vpřed směrem k plně federalizované pozici bez čekání na to, až se připojí nerozhodnější země. Jiní se však domnívali, že tento postup by EU spíše

rozdělil. Co znamená představa evropské „avantgardy“?

- Pokračující rozšiřování Evropské unie vedlo k tomu, že se Unie stala celokontinentální konfederací, která je schopna účinně jednat v ekonomických a obchodních otázkách, ale která postrádá opravdovou *politickou* moc. Aby se odstranila tato slabina, bývalý předseda Evropské komise Jacques Delors navrhl, aby malá „avantgarda evropských států“ sama mohla uskutečnit první důležité kroky směrem k další integraci. Tato myšlenka dosáhla rychlé odezvy a byla přijata německým ministrem zahraničních věcí Joschkou Fischerem, který na setkání se studenty Humboldtovy univerzity mluvil o „předvoji“ států, těch nejrozvinutějších, kterým by bylo umožněno pokročit dále v určitých oblastech, zatímco ostatní státy by je mohly následovat krok za krokem. Tímto způsobem by se nakonec současná konfederace přeměnila v celokontinentální evropskou federaci.

- *Jak daleko je Evropská unie od uznání za ustálenou Evropskou federaci?*

- Odpůrci by řekli, že se EU již příliš přiblížila federální unii. Na druhou stranu by mnoho federalistů mohlo považovat EU za stále v podstatě mezivládní organizaci a že původní federalistický plán otců zakladatelů Evropské unie byl odložen kvůli historickým okolnostem, které vyvolaly neochotu mezi evropskými národními státy ustavit politickou Evropskou unii. Přesto od té doby vedl každý krok v postupném vývoji Evropské unie k demokratičtější, účinnější a transparentnější jednotce stále bližší federalistické vizi.

Obviňovat evropské politiky z nedostatku federalistické vize může být poněkud nepodložené. Je však nemožné účinně působit bez jasně formulovaného cíle (zvláště pokud cíl „federalismus“ je špatně chápán mnoha evropskými politiky a občany). Jakkoli důležité může být spojovat slovo „federalistický“ s Evropskou unií, je však mnohem důležitější zajistit, aby praktická

aplikace těchto principů byla chápána jako pozitivně prospěšná evropskými občany.

V rámci Konventu zaznamenala federalistická kampaň určité úspěchy tím, že evropská Listina základních práv byla zahrnuta do ústavního textu. Dále byl zvýšen počet oblastí spadajících do spolurozhodovací procedury mezi občany zvolenými zástupci v Evropském parlamentu a Radou ministrů, občané budou moci vznést stížnost přímo k Evropskému soudnímu dvoru a budou mít právo legislativní iniciativy, jestliže nasbírají alespoň jeden milion podpisů na podporu svého legislativního návrhu.

Z dlouhodobého pohledu jsou zde určitě mnohá další témata, která musí být řešena, aby byl zajištěn plně demokratický rozhodovací proces v Evropské unii a aby bylo fungování jejích institucí transparentnější a efektivnější. Cesta k plné Evropské federaci je stále dlouhá, ale malé kroky federalistickým směrem představují pokrok jakkoli pomalý. Tento návrh ústavního dokumentu je nejdůležitějším a

nejhmatatelnějším výsledkem federalistické kampaně a je znamením toho, že kampaň bude pokračovat. Ať už některé členské země v této chvíli zažívají jakékoli těžkosti v ratifikačním procesu Ústavní smlouvy, tyto návrhy reformy EU jsou nyní pevnou součástí evropské diskuse.

- Pane prezidente, chtěl bych vám poděkovat za váš zajímavý přehled vývoje federalismu v Americe a zvláště v Evropě. Jako součást našeho dokumentárního pořadu bude dalším dílem rozhovor s předsedkyní evropské vlády. Rozhovor se bude věnovat tématu, jaký dopad by měla federalizovaná Evropa na každodenní život občanů.

Na cestě zpět do studia, kde má reportérka a kameraman televizní stanice stále nějakou práci:

- Jseš si jistý, že jsi s sebou vzal všechny kabely a světla z prezidentovy kanceláře?
- Je to kulatá kancelář!

- Cha, cha, cha!!! Ano, to je vtipné: prezident Spojených států amerických má „oválnou“ pracovnu a evropský kulatou. Ale stejně, symbol spojené Evropy v rozmanitosti stojí pěkně viditelně na jeho pracovním stole.

- Nechme to stranou. Myslím si ale, že můžeš se mnou souhlasit, že naši mladí diváci se o mnohém poučí z našeho prvního rozhovoru. Sám jsem se o mnohém poučil, ale co je důležitější, mám teď mnohem jasnější obrázek o tom, co je federalismus obecně: federalistické uspořádání v praxi existuje od řecko-římského starověku, ale v teorii se objevilo až v 17. století, kdy většina evropských států dávala přednost unitárnímu státu se silnou vládní mocí. Škody způsobené první světovou válkou byly podnětem pro některé evropské vůdce, aby obrátili své naděje ke společné organizaci, Společnosti národů a někteří si již představovali evropskou federaci. Dokonce ještě větší škody napáchané druhou světovou válkou natrvalo posunuly debatu o federální Evropě z výhradně akademické agendy do politické.

Na začátku 50. let 20. století z iniciativy Francouzů a Němců byly uskutečněny první kroky k evropské ekonomické integraci, ale politický projekt byl odsunut pro budoucí generace. Současné těžkosti Evropské unie fungující s téměř třiceti vládami, ale používající pravidla ustavená pro šest zemí přinesly snahu zrevidovat zakládající smlouvy a zřídit v roce 2002 evropský Konvent o budoucnosti Evropy, který pracoval více než 15 měsíců na evropské ústavě, dokumentu, který není dokonalý, ale který zajišťuje, aby evropské instituce v budoucnosti fungovaly účinněji, demokratičtěji a transparentněji. Dokument také přiblíží evropské instituce občanům, které reprezentují.

ČÁST DVĚ

Rozhovor s fiktivní předsedkyní evropské vlády

Reportérka a kameraman na cestě k druhému rozhovoru o evropském federalismu, který připravují pro mladé Evropany:

- Na co myslíš?

- Ale, na nic! Jen si říkám, co je to za funkci předsedkyně evropské vlády. Co to znamená? Kdo je ta osoba? Jak je volena?

- No, jak víš, zatím nemáme evropskou vládu, ale existuje úřad prezidentství Evropské unie. Přestavitelé vlád členských zemí se každých šest měsíců na základě rotačního principu střídají ve funkci prezidentství EU. Ale pro naše diváky my vytváříme vizi, jak by vše mohlo vypadat v budoucnosti. Takže si představ, že již máme federální Evropu

vybavenou dvoukomorovým parlamentem, vládou, soudním dvorem a centrální bankou.

- Zadrž! Už máme některé z těchto věcí: soudní dvůr, centrální banku a zejména společnou měnu, která je důležitým prvkem evropského federalismu. A nezodpověděla jsi moji otázku. Jak je volen předseda nebo předsedkyně vlády? A co má tohle vše společného se mnou? Jak to ovlivňuje můj život? Doufám, že po dalším rozhovoru budu mít lepší představu, jak se na mě evropský federalismus vztahuje.

A tak zde je rozhovor s naší fiktivní předsedkyní evropské vlády...

- Paní předsedkyně, má nyní Evropská unie opravdovou vládu?

- Chtěla bych říci, že ano. Ze všech evropských institucí je Komise zajisté jediný orgán, který díky svým každodenním aktivitám je nejbližší „normální“ vládě. Spravuje vlastní rozpočet, zajišťuje, aby zákony EU byly

respektovány a v případě nutnosti podává návrhy nových zákonů. Ale v některých oblastech nemůže působit zcela stejně, jako to dělají jiné vlády. Například v sektorech jako je společná bezpečnost, spravedlnost a vnitro jsou rozhodnutí přijímána na základě jednomyslnosti v Radě ministrů – tj. na základě mezivládního principu. Detaily a jakékoli výjimky z tohoto pravidla jsou stanoveny ve smlouvách. Zástupci občanů v Evropském parlamentu svobodně diskutují dané otázky a v některých oblastech politiky, jež jsou specifikovány ve smlouvách, Rada *musí* „konzultovat“ Parlament.

Ale většina legislativy EU je schvalována „komunitární metodou“. Řekněme, že například Komise uvažuje o legislativě, která by upravovala finanční náhradu letenek cestujícím, jestliže měl let zpoždění nebo byl zrušen. Tento případ spadá pod „dopravní politiku“ a postupuje se dle „komunitární metody“. Takže Komise nejprve zevrubně konzultuje s vládami členských zemí a se zástupci průmyslu, odborů a zainteresovaných

občanských organizací než zpracuje návrh zákona. Návrh je poté zaslán Radě ministrů a Evropskému parlamentu, kteří na návrhu pracují a mohou jej případně pozměnit. Evropský parlament analyzuje návrh ve výborech, zatímco Rada ministrů svolá setkání ministrů dopravy ze všech členských zemí. Po skončení diskusí se rozhoduje většinovým hlasováním. Samozřejmě že některé země jsou větší než jiné, a tak ty s větším počtem obyvatelstva mají v Radě o něco více hlasů než země menší.

V případě odlišného stanoviska mezi Parlamentem a Radou se použijí vnitřní pravidla, která pomáhají dosáhnout konsensu. V konečné etapě je nový zákon EU začleněn do národní legislativy členských zemí. Tato metoda „spolurozhodování“ mezi Parlamentem a Radou se ukázala být velmi účinnou metodou ve vytváření úspěšných evropských politik.

- Ale pokud by se Evropská unie měla stát federální unií, měla by pak opravdovou vládu?

- Ano, samozřejmě. Pokud se EU stane federální unií, Komise bude určitě plnit takovou roli, i když nikoli nezbytně bude nazývána „evropskou vládou“. Osoba stojící v čele Komise - ať už bude známa jako prezident, „premiér“ nebo kancléř — by byla jmenována Evropským parlamentem. Z politického hlediska bude Komise odrážet politickou skladbu Parlamentu.

V současnosti je předseda Komise nominován vládami členských zemí a podléhá schválení Evropským parlamentem. Navíc další komisaři jsou také navrhováni členskými státy, i když je v pravomoci předsedy jim přidělovat jednotlivé agendy. Evropský parlament je pak musí schválit en bloc.

Pokud by se Evropská unie stala federální unií, Evropská komise by se proto změnila ve vládu EU schvalovanou Evropským parlamentem a odrážející výsledky evropských voleb.

- Proč by Evropská unie s řádnou vládou fungovala lépe?

- Kdyby Evropská unie měla vládu, automaticky by to znamenalo, že by fungovala lépe. „Lepší fungování“ Unie závisí na mnoha zdokonaleních systému. V každém případě by to znamenalo velký pokrok vpřed.

V EU uspořádané jako federální unie leží břímě politického rozhodování implicitně na občanech a ne na vládách členských zemí. V současné situaci, kdy členské země nominují Komisi a Evropský parlament k tomu dává svůj souhlas, se říká, že Komise má proto dvojitou legitimitu stvrzenou jak vládami členských zemí tak Evropským parlamentem. Tato procedura odpovídá federalistickému přístupu: vlády v Evropské radě a zástupci zvolení občany v Evropském parlamentu. Ale tato dvojitá legitimita není zcela demokratická, protože Parlament může pouze říct ne. Výběr učiněný evropskými občany se odráží pouze v samotném Evropském parlamentu. Evropské politické strany by měly mít schopnost předkládat protinávrhy.

Pokud by EU byla federální unií, výběr učiněný občany by se také odrazil v Komisi,

jejíž předseda a členové by byli voleni zevnitř Parlamentu nebo na návrh evropských politických stran v případě, že by kandidáti nebyli členy Evropského parlamentu.

- Jaké by byly přesně důsledky federalizované Evropy pro evropské občany?

- Obecné důsledky federalizované Evropské unie nemohou být předpokládány jen s ohledem na změny na úrovni Komise. Přesto výše zmíněné změny by byly velmi pozitivní. Změny by zajistily, že více moci bude delegováno na Komisi v oblastech, které mají přímý dopad na každodenní život občanů a že národní vlády nemohou být samy zodpovědné za záležitosti jako je nezaměstnanost, změny klimatu, veřejné zdraví a další odvětví.

- Pro lepší pochopení mohla byste nám dát několik příkladů, pro začátek vysvětlit třeba sektor politiky, který výrazně zviditelňuje Evropu, a to regionální politiku?

- Regionální politika pravděpodobně nejvíce zviditelňuje Evropskou unii jako společenství a jako jeden celek. Obsahuje několik programů,

které se liší s ohledem na jejich účel, rozpočet a na země, na které se aplikují.

Tato politika je zamýšlena tak, aby vytvořila rovnováhu mezi centrem a periferií. Podporuje znevýhodněné regiony a pomáhá jim vybudovat infrastrukturu a technologie, aby byly na stejné úrovni jako ve více rozvinutých oblastech. Pokaždé kdykoli je postaven most či silnice v rámci sektoru regionálních programů, EU financuje část projektu a zbytek je dofinancován regionem nebo státem z vlastního rozpočtu. Jde o jednu z oblastí, ve které se EU může dostatečně zviditelnit.

Ve federální Evropské unii by se toto nezměnilo. Termín „regionální politika“ již předpokládá existenci regionů schopných jasně určit své potřeby, vypočítat náklady a předložit přesvědčivý návrh Evropské komisi. Na příklad by zde mohla být dvě malá města nacházející se na území mezi dvěma zeměmi Evropské unie, která by potřebovala vylepšit most, jenž je spojuje, ale která by neměla dostatečné množství nezbytných finančních prostředků. Na takové místní potřeby by bylo

obtížné upozornit národní vládu. Avšak ve společnosti strukturované na několika úrovních mohou místní společenství jednoduše označit potřeby svých občanů a měly by moc mobilizovat a vyřešit problém za použití federálních zdrojů v nejlepším zájmu svých obyvatel.

- Vyřešila by federalizovaná Evropa problém nezaměstnanosti?

- V tomto případě je těžké dát přímou odpověď „ano či ne“. Evropský federalismus je hnutí, nikoli politická strana s volební platformou zabývající se problémem jak vytvořit nová pracovní místa. Toto je úloha politických stran.

Ale významná část práce Evropské komise se týká zaměstnanosti a sociálních věcí. Cílem Komise je podporovat sociální dialog na evropské úrovni, zvýšit rovnost mezi muži a ženami a poskytovat více a kvalitnějších pracovních míst. Za tímto účelem již byla navržena „Evropská strategie zaměstnanosti“ (ESZ), která se stala součástí tak zvané

„Lisabonské strategie“, jejímž cílem je vytvořit z EU více konkurenceschopnou ekonomiku s hospodářským růstem a více a kvalitnějšími pracovními místy. ESZ podporuje určitou koordinaci na evropské úrovni, neboť se mezivládní metoda prozatím ukázala být neefektivní. Ve federalizované Evropské unii by tento druh strategie byl povzbuzován a byla by to úloha evropské vlády přijít s podobnou legislativní iniciativou.

- A co například vzdělávání v rámci federální Evropy?

- Uvnitř jakéhokoli běžného federálního státu jsou za záležitosti jako vzdělávání a kultura často odpovědny regiony, jímž pomáhají finančními prostředky národní vlády.

V případě Evropské unie již na nadnárodní úrovni existuje odbor (zvaný „generální ředitelství“), jenž má na starosti vzdělávání, i když nezasahuje nebo negativně neovlivňuje politiky vzdělávání členských zemí. Na nadnárodní úrovni je jeho hlavním úkolem podporovat programy, které napomáhají

různým komunitám se navzájem poznat ve smyslu jazyka, tradicí, kultury a tímto způsobem rozvíjet evropskou kulturní oblast.

Pokud by Evropská unie byla uspořádaná jako federální unie, toto by se nezměnilo. Podobné programy by byly podporovány i nadále. Mohlo by dojít pouze k takové změně, že by každý region Evropy byl povzbuzován k rozvíjení vzdělávacího systému, který by se věnoval specifikám regionální kulturní rozmanitosti. Ale nesmíme zapomínat, že v současné době mají pouze národní vlády pravomoci zvýšit daně. Ve federální Evropě by nadnárodní, federální vláda byla financována na základě vlastního daňového systému.

- Ale pokud by EU byla federální unie, znamenalo by to, že by evropští občané museli platit dvakrát více na daních?

- Ne! Rozpočet EU dnes hlavně pochází z příspěvků členských zemí, a to v podstatě znamená z národních daní placených jednotlivými občany. Výše příspěvku každé

členské země je vypočítávána podle poněkud složitějšího vzorce.

Jestliže by sama Evropská unie měla pravomoc vybírat daně, znamenalo by to, že občané všech členských zemí by přesně věděli, kolik musí platit evropské vládě a kolik peněz by odevzdávali jejich národním vládám. Pro obyčejného člověka by se tak vše stalo mnohem jasnější.

Pravomoc vybírat daně je proto jedním z nejdůležitějších prvků, které vymezují moc státu. Pokud by EU měla pravomoc vybírat daně, pak by opravdu mohla být považována za stát, pravděpodobně federální.

***- A co zdraví a ochrana spotřebitele?
Došlo by ke změnám v rámci federální
Evropské unie?***

- I kdyby byla EU federální unií, je možné, že by legislativa v sektoru zdraví a ochrany spotřebitele byla implementována stejným způsobem jako nyní. Když je jednou legislativa v těchto oblastech schválena Parlamentem a Radou, musí být realizována národními,

regionálními a místními vládami. Úlohou Evropské komise je kontrolovat, že jsou zákony správně uváděny do praxe a že jsou dodržovány. Toto se děje nyní, a proto není důvod, proč by to chtěla Evropa měnit.

- A co sektor politiky životního prostředí?

- Situace je v zásadě stejná jako v případě zdraví a ochrany spotřebitele. Evropská komise má právo zákonodárné iniciativy v oblasti životního prostředí a poté kontroluje, zda je tato legislativa řádně implementována členskými zeměmi.

- Krátce jsme diskutovali o otázkách regionální politiky, zaměstnanosti, vzdělávání, ochrany spotřebitele a životního prostředí, abychom si lépe dokázali představit, jaký by měla dopad federalizovaná Evropská unie na občany. Zdá se mi, že by zde neměla téměř žádný dopad. Mohla byste toto okomentovat?

- Oblasti, které jste zmínila, patří mezi ty, které nejvíce zajímají evropské občany. V případě federálního uspořádání Evropské

unie by nedošlo k převratným změnám v těchto a podobných oblastech politiky, neboť federalismus se spíše týká toho, na jaké demokratické úrovni vlády by se taková rozhodnutí měla přijímat. Politika zdraví je jedním z takových příkladů. Zbudování nové velké nemocnice by mělo normálně být národní nebo regionální záležitostí, ale kontrola kvality léků používaných v jednotlivých zemích Unie musí být celoevropským problémem.

Oblasti, o kterých jsme diskutovali, by se příliš nezměnily z procedurálního hlediska, neboť již dnes fungují téměř na federalistickém principu účinnosti, demokracie a transparentnosti. Navíc jde o oblasti, ve kterých má Evropský parlament spolurozhodovací pravomoc.

Jak jsme viděli, když Evropská komise předkládá návrh zákona v oblasti politiky životního prostředí, návrh je předmětem společného rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady ministrů (životního prostředí), v obou případech na základě většinového hlasování. Nicméně zatímco Evropský parlament vede

veřejnou debatu a je proto transparentní, Rada ministrů se obvykle schází za zavřenými dveřmi a z toho důvodu jí transparentnost schází.

- Ano, ale jak by návrh evropské ústavy změnil současnou situaci?

- Za prvé by zde bylo více oblastí politiky, v nichž by byla spolurozhodovací procedura mezi Parlamentem a Radou povinná. Za druhé by zástupci občanské společnosti byli častěji konzultováni v průběhu tohoto rozhodovacího procesu. Za třetí by evropská ústava zlepšila transparentnost tím, že by zavázala jak Evropský parlament tak Radu ministrů (v případě společného zákonodárství) se setkávat na veřejnosti a kladla by důraz na širší přístup k dokumentům těchto dvou institucí.

- V které oblasti nemá Evropský parlament v současnosti žádné pravomoci, ale získal by je, kdyby byla EU federální unií?

- Určitě v zahraniční politice, bezpečnosti a vnitřních věcech. Toto jsou oblasti, kde jsou pravomoci výlučně v rukou členských zemí.

Pokud by EU byla federální unií, Evropský parlament by měl dvě komory: současný Parlament jako sněmovnu reprezentantů a Rada ministrů by se změnila v druhou komoru či senát složený ze zástupců členských zemí. Rozhodnutí týkající se vnějších vztahů Evropské unie by vyžadovala podporu obou komor.

- Přinesla by evropská ústava zlepšení do oblasti zahraniční politiky?

- Poměrně málo změn, ale velmi významných díky tomu, o jak delikátní záležitosti jde. Evropská ústava prosazuje, aby v některých oblastech svobody, bezpečnosti a spravedlnosti měl Evropský parlament spolurozhodovací pravomoc.

Další kroky v této oblasti je obtížné předvídat, neboť žádat evropské státy, aby se vzdaly své suverenity ve „vnějších vztazích“, je velmi citlivá záležitost. Navíc dokud nebude

návrh Ústavní smlouvy buď ratifikován, nebo nahrazen něčím podobným, vývoj v oblasti zahraniční politiky EU zůstane i nadále založen na mezivládním principu. Přesto byl již malý krok vpřed učiněn zřízením odboru Evropské komise, který se zabývá otázkou imigrace a souvisejících věcí. Tento nově zřízený malý odbor plní roli iniciování legislativy ve spolupráci s členskými zeměmi. Toto je pokrokem v tom smyslu, že členské země umožnily Evropské komisi, aby s nimi alespoň sdílela právo zákonodárné iniciativy.

Ale nesmíme zapomenout na jednu oblast politiky EU, kde federalismus již existuje a je obzvláště úspěšný - jde zejména o mezinárodní obchod. Například jednání Světové obchodní organizace byla vedena Komisí po konzultaci se zvláštním výborem Rady ministrů. V této a dalších souvisejících obchodních záležitostech Rada rozhoduje na základě kvalifikované většiny. Jde o úspěšný příběh, který ukazuje cestu vpřed k federalistické budoucnosti.

-Toto je velmi dobrý závěr, kterým můžeme zakončit náš dnešní rozhovor. Chtěla bych vám poděkovat za čas, který jste si vyhradila a vysvětlila našim mladým divákům, jaký dopad by měla federalizovaná Evropská unie na každodenní život občanů.

Ve studiu po dokončení práce na materiálu:

- Co si teď myslíš o tom, jaký dopad by mělo federalistické uspořádání Evropské unie na každodenní život občanů?

- Plně souhlasím s tím, že to co dnes říkala ctěná „předsedkyně vlády“, bylo zajímavé, ale popis možného dopadu na evropské politiky trochu změnil můj pohled.

- Jak to myslíš?

- Sama federální Evropská unie nepřinese změny v sektorech politiky! Zdá se, že sektory politiky jsou dostatečně dobré svým obsahem. Celý problém spočívá ve složitém způsobu jejich schvalování prostřednictvím procesu, který není dost demokratický a transparentní.

To je přesně to, co by změnila federalizovaná Evropa!

- Udivuje mě, že aby se změnil způsob přijímání rozhodnutí, bylo by zapotřebí jen několik málo drobných změn v některých nepodstatných oblastech.

- Nepodstatných oblastech? Co tím myslíš „nepodstatných“?

- No, například chápu, že je velmi obtížné pro členské země sdílet svou suverenitu, ale proč nevytvořit z Rady ministrů, která stejně reprezentuje státy, druhou komoru Evropského parlamentu, která také bude reprezentovat státy? Mohla by se přejmenovat a hlasovat jiným způsobem, ale efektivněji!

- Máš na mysli nějaké jiné „nepodstatné“ věci?

- Ne doslova, ale přemýšlím s tou zahraničněpolitickou věcí, jestli by byl dopad federální Evropské unie ještě větší...

- Na kdy jsi naplánovala další rozhovor?

- Za dva dny!

ČÁST TŘI

Rozhovor s fiktivním ministrem zahraničních věcí Evropské unie

Reportérka a kameraman z ETM zrovna odcházejí ze studia, aby se setkali na natáčení rozhovoru s ministrem zahraničních věcí Evropské unie...

- Toto je poslední rozhovor v našem dokumentárním seriálu o evropském federalismu a federalismu obecně.... Změnily první dva rozhovory tvůj pohled na budoucnost Evropy?

- Vždy jsem sama sebe pokládala za pro-evropsky smýšlející, ale nyní si uvědomuji, že to nestačí. Pokud bych opravdu chtěla více formovat Evropu, musela bych se více angažovat v procesu jejího vytváření!

- Co bys přesně nejprve požadovala?

- Je těžké kategorizovat potřeby Evropské unie. Ale protože dnes budeme vést rozhovor s ministrem zahraničních věcí, řekla bych, že bych si představovala Evropskou unii, která má více vlivu na světové scéně, která má schopnost jednat v době mezinárodní krize a která je účinným partnerem Spojeným státům.

Rozhovor s fiktivním ministrem zahraničních věcí Evropské unie ...

- Vaše excelence, velmi vám děkuji za to, že nám umožníte vést s vámi rozhovor pro „Dokumentární film o federalizované Evropě“, který ETM připravuje pro mladé publikum. První otázka, kterou bych chtěla s vámi prodiskutovat, se týká důvodů, proč Evropská unie potřebuje mít Vysokého představitele pro společnou zahraniční a bezpečnostní politiku?

- Až do 90. let mívala Evropská unie komisaře, jenž měl na starost evropské vnější vztahy. Existence ministra zahraničních věcí se pro Evropskou unii ukázala být nezbytnou

podmínkou v 90. letech 20. století, když samy členské země byly příliš rozdělené na to, aby mohly efektivně jednat v rámci konfliktů na Balkáně.

- Nicméně evropské státy se pokoušely spolupracovat v oblasti obrany a bezpečnosti již od založení Evropské unie. První pokus - Evropské obranné společenství - skončilo nezdarem v roce 1954, protože francouzské Národní shromáždění jej odmítlo ratifikovat, ačkoli tak učinily všechny ostatní národní vlády. Později ve stejném roce byla založena Západoevropská unie (ZEU), organizace pro bezpečnostní politiku a spolupráci v obraně. ZEU byla slabá organizace s ohledem na bezpečnost a obranu a zastavila svou činnost v roce 2000.

- Zhroucení komunismu ve východní Evropě v pozdních 80. letech a krvavý konflikt v bývalé Jugoslávii, jenž následoval začátkem let devadesátých, přinutil členské země Evropské unie se vážněji zamyslet nad

potřebou silnější evropské zahraniční politiky. Jeden z nejdůležitějších aspektů Amsterodamské smlouvy (1997) obsahoval ustanovení o vytvoření funkce někoho na evropské úrovni, kdo by měl na starosti evropské zahraniční záležitosti. Tato osoba získala titul „Vysoký představitel pro společnou zahraniční a bezpečnostní politiku“. Bylo jasné, že aby Evropská unie mohla hrát výraznější roli v mezinárodním dění, potřebovala mluvčího zmocněného členskými zeměmi mluvit jménem Evropy. Postupně by občané získali náhled, že tato osoba má mandát v evropských zahraničních vztazích. Úřad Vysokého představitele měl existovat současně s úřadem Komisaře pro evropské vnější vztahy.

Úřad Vysokého představitele pro společnou zahraniční a bezpečnostní politiku byl vytvořen proto, aby reprezentoval Evropskou unii v případě různých krizových situacích (jako například v Makedonii). Kladné výsledky této akce potvrdily, že Evropa může a měla by hrát silnější roli v mezinárodních

otázkách. V důsledku toho s každou smlouvou po Amsterdamu (1997) se pozice Vysokého představitele pro společnou zahraniční a bezpečnostní politiku stávala konkrétnější a tento proces vyvrcholil projektem Ústavní smlouvy (2004), která navrhla nahradit Vysokého představitele ministrem zahraničních věcí, jenž by byl zároveň místopředsedou Evropské komise.

- Jaký je rozdíl mezi úlohou Vysokého představitele pro společnou zahraniční a bezpečnostní politiku a evropským ministrem zahraničních věcí?

- Pokud jde o rozdíl v činnostech, rozdíl mezi oběma není příliš velký, avšak s ohledem na důsledky podtrhuje pozice evropského ministra zahraničních věcí, který je zároveň místopředsedou Evropské komise, budoucí angažovanost této instituce v mezinárodních vztazích Evropy.

Jak Vysoký představitel tak evropský ministr zahraničí jsou předmětem rozhodování členských států. Aby byl ministru zahraničí

udělen mandát, všechny členské státy musí jednomyslně souhlasit. V praxi to znamená, že ministři zahraničních věcí členských zemí (Francie, Velké Británie, Itálie atd.) se sejdou jednou za měsíc a v případě nutnosti častěji, aby rozhodli o konkrétní otázce, již by měl prosazovat Vysoký představitel jménem Evropské unie. Avšak tato rozhodnutí vyžadují jednomyslnost, a to předpokládá, že jednou z rolí Vysokého představitele je hledat konsensus. Jinými slovy: žádný konsensus, žádné rozhodnutí, žádná akce!

- Naneštěstí se hlediska členských států mohou výrazně lišit a často nelze dosáhnout konsensu. Přesto Ústavní smlouva nenavrhl žádnou změnu v systému hlasování v Radě ministrů zahraničních věcí. Ponechala jednomyslnost hlasování, což znamená, že evropský ministr zahraničí bude nejen nadále závislý na vůli členských států, ale dosažení účinného rozhodnutí nemusí být vůbec možné.

- Tato otázka je choulostivá. Na jedné straně je jednomyslnost hlasování někdy ospravedlňována historickými důvody. Některé hlasy tvrdí, že není správné přejít nebo přehlasovat názory jakéhokoli členského státu jen proto, abychom měli rozhodnutí.

Na druhou stranu z praktického hlediska může být hlavní překážkou velikost současné Rady. V době Amsterodamské smlouvy, když krystalizovala myšlenka evropského představitele pro zahraniční politiku, pouze 15 států bylo členy Evropské unie. Dosáhnout konsensu mezi 15 ministry zahraničních věcí bylo stále pravděpodobné. Ale od té doby se EU rozšířila nejprve na 25 členských států, brzy na 27 zemí a bude se pravděpodobně rozšiřovat i nadále. Dosažení konsensu mezi tolika zeměmi, ačkoli to není nemožné, by vyžadovalo obrovskou časovou investici do vyjednávání mezi členskými státy, což by mohlo oddálit evropskou reakci na jakoukoli naléhavou mezinárodní krizi a vystavit zahraniční politiku EU neefektivitě a neúčinnosti. Navíc konsensu mezi tolika

národními vládami bude o to složitější dosáhnout, že téměř každý členský stát má svou vlastní tradiční regionální vnější politiku.

- Co tím přesně myslíte?

- Například konflikt v Bělorusku by vyvolal velké znepokojení mezi pobaltskými vládami. Pokud se ve stejnou dobu odehraje jiný konflikt ve Východním Timoru, jenž by upoutal pozornost portugalské vlády ale ne vlád pobaltských, akce EU v obou oblastech by vždy vyžadovala jednomyslné hlasování v Radě. Toto hlasování by spotřebovalo hodně času a energie mezi národními vládami a odsunulo by jejich reakci na problémy v Bělorusku a Východním Timoru. Z praktického hlediska by to znamenalo, že lidé v konflikty zasažených zemích by zaplatili vysokou cenu, zatímco by čekali, než Evropa učiní nějaké rozhodnutí.

Navržená funkce ministra zahraničních věcí, jež nahrazuje „vysokého představitele pro společnou zahraniční a bezpečnostní politiku,“ by přesněji identifikovala osobu s jejím mandátem.

Nicméně i po zavedení tohoto zlepšení zůstává potřeba jednomyslnosti mezi národními vládami problematickou skutečností. Rozhodnutí učiněná na základě většiny hlasů by byla daleko účinnější a zvýšila by efektivnost Evropy v jednání v mezinárodních oblastech konfliktů.

- Přiblížilo by Evropu zavedení funkce ministra zahraničních věcí k federálnímu státu?

- Evropská unie se již stala konfederací. Existence ministra zahraničních věcí je jakousi metaforou nebo symbolem, ale neznamená to, že se tím Evropská unie přiblíží myšlence být státem. Dokonce ani ne federálním. Ministr zahraničí znamená, že na evropské úrovni existuje osoba pověřená národními vládami vykonáváním obecné zahraniční politiky Evropy. Předpokládá se, že když Spojené státy nebo Rusko či Čína chtějí prodiskutovat nějaký mezinárodněpolitický problém, existuje zde osoba, kterou mohou oslovit. Parafrázujeme-li slavný Kissingerův

výrok, „jestliže chci mluvit s Evropou, komu mám zatelefonovat?“ Pak nyní s ministrem zahraničí EU zde existuje někdo, kdo zvedne telefon.

Abychom mohli považovat funkci evropského ministra zahraničních věcí za první krok směrem k federalizované Evropské unii, musela by být zavedena do praxe další ustanovení. Například by se ministr zahraničních věcí musel stát jedním z místopředsedů Evropské komise. Avšak Evropská komise není opravdovou evropskou vládou. Ministr bez vlády sám o sobě neudělá z Evropské unie federální stát.

- Pokud by EU již byla opravdovou federální unií, co by bylo úlohou ministrů zahraničí evropských členských států?

- Pokud by EU byla federální unií, členské státy by měly své ministry zahraničí i nadále. Byli by ministry federativních jednotek, které tvoří evropskou federaci. Rozdíl spočívá v tom, že by byl jejich mandát omezen, neboť jejich země by záměrně přenesly některé

pravomoci v mezinárodních otázkách na evropského ministra zahraničních věcí. To předpokládá, že by byl na evropské úrovni vytvořen další dokument, který by jasně vymezil rozdělení úkolů mezi ministry zahraničí členských států a evropským ministrem zahraničí.

- Bude evropský ministr zahraničních věcí reprezentovat Evropu v Radě bezpečnosti Organizace spojených národů?

- Pokud Evropa chce, aby světu zněla jedním hlasem v mezinárodních záležitostech, pak by evropský ministr zahraničních věcí měl mít stálé místo v Radě bezpečnosti Organizace spojených národů.

Situace je poněkud složitější. Rada bezpečnosti OSN má patnáct členů, z nichž pět je stálých, kteří mají právo veta a deset nestálých členů, kteří se střídají podle rotačního principu. Systém hlasování v Radě bezpečnosti probíhá na základě většiny (devět hlasů z patnácti). Problém vznikající v tomto momentě je ten, že evropské státy jsou

zastoupeny jak mezi pěti stálými členy tak mezi nestálými, rotujícími členy.

- Pět stálých členů Rady bezpečnosti OSN jsou: Čína, Francie, Velká Británie, Ruská federace (jako oficiální nástupce Sovětského svazu) a Spojené státy americké; Německo se také pokouší stát se stálým členem. Dva ze současných stálých členů Rady bezpečnosti OSN - Francie a Británie - jsou také členy Evropské unie.

- Jako konfederace, v jejíž podobě dnes existuje, není Evropská unie federací. Takže, evropský ministr zahraničních věcí nemůže mít křeslo v Radě bezpečnosti Organizace spojených národů jako zástupce Evropy.

Jako federální unie by EU mohla být právníckou osobou. V tomto případě by bylo nesmyslné, aby v mezinárodní organizaci reprezentující státy světa jako jsou Spojené národy, byla Evropa reprezentována ministry jednotlivých států a ne evropským ministrem zahraničních věcí. Za těchto podmínek budou

evropské národní vlády nuceny přijmout jedno jediné stanovisko k mezinárodním otázkám.

- Zde ale opět přichází ke slovu problém jednomyslného hlasování mezi národními vládami.

- Například v otázce Iráku by bylo jednomyslné hlasování všech pěti stálých členů Rady bezpečnosti nutné k tomu, aby vojenská intervence byla legální. V našem cvičení ve schopnosti vize, v němž je Evropská unie federální státem, zástupce EU v Radě bezpečnosti OSN by nejprve musel získat společnou evropskou pozici národních vlád EU. Než by šel do New Yorku, kde se schází Rada bezpečnosti, evropský ministr zahraničních věcí by se musel sejít se zástupci zhruba 30 evropských vlád a dosáhnout společné pozice, zda je či není intervence v Iráku nezbytná. Představte si, jak dlouhou dobu by toto mohlo trvat! Ale pokud by se použilo většinové hlasování, situace by byla odlišná. Trvalo by to mnohem kratší dobu a též by to umožnilo ministrům zahraničí členských států Evropské

unie vytvořit shodné a včasné stanovisko o tom, zda podpořit či ne intervenci v Iráku.

- Zdá se, že úspěch evropské zahraniční politiky by závisel na ochotě evropských členských států postavit se výzvám, kterým Evropská unie čelí, prostřednictvím společné akce. Jednotlivé státy mohou také jednat samostatně, ale tyto výzvy mohou být lépe zvládnuty, pokud budou všechny státy jednat společně.

- Ano, máte pravdu. S problémy jako imigrace, etnické konflikty, změna klimatu, důsledky globalizace nebo vzrůstající vliv teroristických sítí se může účinněji bojovat, pokud státy spojí své síly. V současné době je stále méně případů, kdy lidé umírají kvůli tradičním válkám mezi státy. Většina dnešních konfliktů je způsobena buď kolapsem politického režimu v zemi, nebo hrozbami nestátních aktérů jako jsou teroristické skupiny nebo organizovaný zločin.

Evropská unie uspořádaná dle systému přesných horizontálních vrstev s jasným

rozdělením úkolů mezi jednotlivými vrstvami, kde všechny jednájí v rámci pevně zbudované sítě, by mohla hrát významnou roli v boji proti těmto problémům.

- Pro lepší porozumění navrhuji, abyste na příkladu bývalé Jugoslávie ukázal, jak by byla Evropa jednala, kdyby měla v této době ministra zahraničních věcí?

- Vaše otázka mě nutí k spekulacím, ale protože se zde cvičíme ve schopnosti vize... Myslím, že bychom se byli vypořádali se situací odlišně.

Ačkoli se evropské státy dívaly na konflikt v Jugoslávii velmi rozdílně, jakmile byl jmenován Vysoký představitel pro společnou zahraniční a bezpečnostní politiku, začal hrát důležitou úlohu ve zmírňování napětí. Byl schopen nalézt mírové řešení nebo alespoň uspořádání přijatelné pro všechny strany. To dokazuje, že i když Evropská unie nemá vlastní armádu, její vliv v oblasti konfliktu může být i tak velmi vysoký. Nicméně bychom měli připustit, že mít správnou osobu na správném

místě ale bez nezbytného zázemí není také nejlepším řešením. To je důvod, proč omezený kontingent lidí sloužících jako jakási „evropská armáda“ je zapotřebí, abychom mohli usnadnit případné intervence v krizových oblastech.

- Zůstaneme-li ještě v rámci bývalé Jugoslávie, jak by se konflikt vyvíjel, kdyby byla EU federální unií?

- Podobný konflikt by se odehrál s mnohem menší pravděpodobností v rámci Evropské unie i v podobě, v jaké je uspořádána nyní. Zamezení válek mezi členskými státy byl vlastně důvod, proč byla Evropská unie vytvořena!

Je zde několik důvodů, proč je mnohem méně pravděpodobné, že se konflikty odehrají v hranicích Unie a já se zaměřím pouze na několik z nich: za prvé, Evropská unie začínala mechanismem, který měl kontrolovat válečné průmysly uhelné a ocelářské výroby prostřednictvím vytvoření Vysokého úřadu. Dnes se Unie vyvíjí do kulturního společenství nebo, lépe řečeno, do multikulturního

společenství. V tomto ohledu je podporováno mnoho programů pro jednotlivce z různých kultur tak, aby se navzájem poznali a objevili krásu a bohatost evropské kulturní rozmanitosti. Dále všechny státy, které jsou členy Evropské unie, jsou zavedené demokracie, což předpokládá, že již sdílejí určité hodnoty, jež jim pomáhají vyhnout se válkám mezi sebou. Evropské instituce byly vytvořeny, aby státy nejen pracovaly společně ve svém nejlepším zájmu, ale také aby vyřešily nesnáze mezi sebou. Za tímto účelem byl vytvořen Evropský soudní dvůr. Jeho funkce je velmi podobná roli, kterou hraje Nejvyšší soud Spojených států v omezování suverenity jednotlivých amerických států.

- Jako krátká odbočka v naší diskusi, jak Evropský soudní dvůr omezuje suverenitu členských států?

- Konkrétní příklad jak Evropský soudní dvůr může omezit suverenitu evropských členských států: jestliže Evropská komise navrhne legislativu o odpadech jako součást sektoru

politiky životního prostředí a ta je přijata jak Evropským parlamentem tak Radou ministrů, pak se tato legislativa stává evropským zákonem (zvaným „nařízením“). Od všech evropských členských států je požadováno, aby legislativa byla implementována v průběhu dohodnutého období. Pokud tak některý stát neučiní, Evropská komise (po určitých administrativních krocích, které připomenou státům jejich povinnosti) má právo zažalovat dotyčný stát před Evropským soudním dvorem.

- Jak by vypadala federalizovaná Evropská unie?

- V souhrnu pokud by EU byla federální unií, tak by určitě měla vládu. Tato role by byla převzata Evropskou komisí, která by měla pravomoc legislativní iniciativy ve všech oblastech blíže určených Ústavou. Měla by dvoukomorový parlament tvořený současným Parlamentem a Radou ministrů, v níž by rozhodnutí byla činěna na základě většinového hlasování, což by zároveň zajistilo účinnost

politického rozhodování a transparentnost diskusí, které by byly otevřeny evropským občanům. Evropský soudní dvůr, který již funguje jako soud ve federálním státě, by také rozhodoval o případech přednesených přímo evropskými občany.

Hrozba, že by evropští občané bojovali mezi sebou a zabíjeli se navzájem, je nyní v tomto století malou, téměř neexistující možností. Hrozba je v současnosti větší než samotné války, a to je oblast, ve které by federalismus mohl hrát důležitou roli. Omezením suverenity států jednat samostatně a přenesením jejich pravomocí na nadnárodní úroveň posiluje Evropská unie svoji schopnost vypořádat se s dnešními hrozbami.

- O jaké přesně vnitřní a vnější výzvy jde, jejichž předmětem je Evropská unie a proti nimž by mohla lépe bojovat, kdyby byla uspořádána jako federální unie?

- Evropská unie je složitým strojem. Pokusit se identifikovat a vypočítat vnitřní a vnější výzvy je výzvou samou o sobě!

Některé z vnitřních problémů, jímž dnes Evropská unie čelí, jsou: finanční nestabilita, nezaměstnanost, imigrace, intolerance... Některé z vnějších problémů, s nimiž nemohou národní státy, které jsou členy Evropské unie, bojovat samy, jsou: rostoucí ohrožení nestátními aktéry jako jsou teroristické sítě, rozšiřování zbraní, změny klimatu....

Evropská unie má schopnost být významnou silou a přinést pozitivní změny, ale chybí jí moc toto učinit. EU uspořádaná jako federální unie by měla mnohem větší moc v tomto ohledu a byla by schopna ji vykonávat demokraticky.

- Vaše excelence, velmi vám děkuji za tento zajímavý vhled do evropské zahraniční politiky! Děkuji, že jste se zúčastnil našeho cvičení ve schopnosti vize!

Na cestě zpět do studia Evropské televize mládeže:

- Nemůžu tomu vůbec uvěřit, že jsme právě u konce našeho dokumentárního seriálu.
- Kdy bude materiál připraven pro naše mladé diváky?
- Za měsíc. Takže máme přesně jeden měsíc, abychom vše zpracovali a dali na ETM.
- Proč jsi chtěla dělat tento dokumentární seriál o evropském federalismu? Bylo to zajímavé, ale proč ne dokumentární pořad o Evropské unii národních států?
- No, za prvé protože je Evropská unie složitým politickým tělesem a i když odečteš jeden z prvků tvořících tuto spleť, tak nemůžeš přehlednout zbytek. Prostě jen se díváš na EU z jiného úhlu. Za druhé proč se nezaměřit na politický projekt Evropské unie, který se vyvíjí pomaleji než ekonomický projekt?
- Takže ty ses začala zajímat o natáčení tohoto materiálu sama?

- Vlastně ano, začala jsem se zajímat sama, ale pak jsem vše prodiskutovala s dalšími kolegy z našeho oddělení na ETM. Oni si mysleli, že je to dobrý nápad a vidíš, už jsme téměř u konce tohoto pořadu.
- Proč si myslíš, že by se evropská mládež mohla o toto téma zajímat?
- Přestože má většina evropské mládeže vedle školy mnoho dalších aktivit a přestože politika není nutně pravou součástí těchto aktivit, pevně se domnívám, že svět politiky je mládeži představován se svou obvyklou vnější elegantní podobou a složitým jazykem, což může některé lidi mít k tomu, aby toto téma zcela ignorovali a pokračovali v jiných aktivitách, které se jim mohou zdát přátelštější.
- Kolik ses toho dozvěděla z našich rozhovorů?
- Víc než jsem si představovala! Víš co? Přeji si, abychom mohli začít znova od začátku.
- Já taky. Ale i tak musíš připustit, že to dalo docela dost práce.

- A co ty? Kolik ses toho dozvěděl z našich rozhovorů?
- Spoustu! Co jsem si užil nejvíce, bylo naše cvičení ve schopnosti vize... Zastavit se a představovat si.... Jak vypadá Evropa podle tvé fantazie?
- Evropa, jakou si představuji? Sním o silné Evropě s pevně zakořeněnou tolerancí pro kulturní rozmanitost, která jedná ohleduplně se starší generací a má zájem o generaci mladší. Sním o silné Evropě, která má ráda svou mládež!

Dovětek

Florina-Laura Neculai si vybrala velice originální způsob, jak představit mladší generaci smysl a význam evropského federalismu. Její rozhovory dodávají dynamičnost látce, která by jinak mohla být školometská či dokonce nudná: tj. minulé, současné a budoucí procesy v Evropské unii. Jednoduchý, přesný a živý popis rostoucího procesu federalizace v rámci EU byl již dlouho zapotřebí. V této souvislosti je užitečné připomenout základní hodnoty, principy a zkušenosti federativních společenství. Neznalost opravdové podstaty federativního uspořádání je zarážející zvláště v zemích s unitární tradicí. Jasným příkladem je nedávná debata u příležitosti ratifikace Evropské ústavy v Nizozemí: jeden z argumentů byl, že ústavní smlouva ohrožuje existenci holandského národa. Naproti tomu jakákoli federální unie nejen zachovává a zaručuje, ale také podporuje

identitu a autonomii svých členů. Nejlepším důkazem je zkušenost švýcarské federace, která již po staletí zachovává autonomii švýcarských kantonů. Jak ukazují rozhovory, jeden z hlavních federativních principů je rovnováha mezi autonomií a podílení se na rozhodování mezi Unií a různými jejími členy.

Chtěl bych dodat dvě věci k prezentaci Floriny-Laury Neculai. První věc se týká vztahu mezi kulturou a federalismem na jedné straně a základními principy a hodnotami v Evropě. Za druhé jde o předjímání budoucího vývoje ve vztahu k moderním technologiím. Na rozdíl od budování národních států či společenství v minulosti, jež bylo založeno na nadvládě, Evropská federace je zřízena na svobodném a dobrovolném sdružování suverénních států. Evropská federace uznává všechny lidské bytosti stejně jako hodnoty jako je svoboda, demokracie a lidská práva. Dalším důležitým prvkem Evropské federace je

společná, ale různorodá evropská kultura. Různorodost, jež předpokládá společný základ a společné hodnoty, odpovídá duchu a podstatě federalismu. Není překvapením, že Evropská ústava vyjadřuje tuto potřebu převzetím hesla „sjednocení v rozmanitosti.“ Toto heslo odráží švýcarské motto „union dans la diversité“. Bez toho aby Ústava přímo zmiňovala federalismus nebo federativní metodu, pomocí níž Unie bude vykonávat své pravomoci, dokument přijal základní heslo federalismu v Článku IV-1, symboly Unie.

Důležité je si pamatovat, že Denis de Rougemont rozšířil definici principů a předností federalismu o dvě dimenze: princip subsidiarity a ideu regionů v rámci evropské federace. Pokud jde o budoucnost Evropské unie, je podstatné zdůraznit, že se federativní přístup shoduje díky svým flexibilním a kreativním pravidlům s výjimečnou technologickou revolucí a masivním užíváním osobních počítačů a

jiných prostředků komunikace. V důsledku této technologické revoluce je možné řídit složitou skutečnost různě organizovaných, ale rozvinutých společností. Evropa více vrstev pojímá integraci jako sjednocení nejmenších jednotek jako obce přes větší a složitější jednotky jako regiony a státy a vrcholí v interaktivním federativním rámci. Již v 80. letech 20. století Denis de Rougemont předpovídal, že federalismus je založen na komplexnosti a zahrnuje regiony a počítače.

Dnes již víme, že internet a jiné prostředky komunikace ovlivňují a budou i nadále ovlivňovat naše demokratické a federativní systémy. Vskutku se zdá, že mladší lidé jsou více nakloněni tomu informovat se pomocí internetu raději než četbou novin. Internet a televize budou pravděpodobně mít stále rostoucí dopad na naši společnost a způsob, jakým bude fungovat v budoucnosti.

Z mnoha důvodů vzdělání je a bude i

v budoucnosti jednou z nejdůležitějších potřeb. Například dějepis, zeměpis a životní prostředí by mělo být vyučováno v širším evropském duchu. Občanská výchova by měla být vyučována od základních po vysoké školy. Ve skutečnosti je jasné, že v dnešní době jedním z hlavních zájmů Evropské unie je rozvinout kontakty a dialog s občany a jejich sdruženími. Současně se v základním školství aplikují nové metody zavádějící vědu a vědecký výzkum. Dva laureáti Nobelovy ceny za fyziku, Leo Lederman a Georges Charpak, vytvořili nový přístup k vědě pomocí pokusů. Tímto způsobem se děti učí jak formulovat hypotézy a jak doložit své výsledky. V důsledku se děti učí práci v týmu a kolektivní diskusi a dialogu založeného na argumentech a faktech. Jak už bylo mnohokrát poukázáno, nejde jen o opravdovou revoluci v tradičním vzdělávání, ale tento přístup také učí demokracii založené na principech vzájemného uznání a respektu. Doufejme, že tento přístup

pomůže snížit násilí a konflikty ve školách a následně v celé společnosti, což je zvláště důležité z důvodu četných národnostních, náboženských a jazykových prvků, které charakterizují evropské společnosti.

Mně je zcela jasné, že vzdělání společně s hodnotami a principy je základem hledání nového federalismu v Evropě. Jsem přesvědčen, že následující kniha Floriny-Laury Neculai zaměří pozornost právě na ty otázky, které jsou nezbytné pro další federativní budoucnost Evropy.

Prof. Dusan Sidjanski

FORMULÁŘ ZPĚTNÉ VAZBY!

Nyní když jste si tuto knihu přečetli a znáte její obsah, možná byste se k ní chtěli pozitivně nebo negativně vyslovit, položit nějaké otázky a především k ní něco dodat! S ohledem na budoucí a vylepšené druhé vydání tohoto textu, které nebude nijak limitováno tímto projektem, prosím zašlete svůj komentář na

bookconfederalism@yahoo.com

Tato kniha je též dostupná na internetu, kde ji lze bezplatně stáhnout. Je možné ji též nalézt v několika jazykových verzích na webových stránkách Unie evropských federalistů na

www.federaleurope.org

Velice se těším na vaši odezvu!

Florina-Laura NECULAI